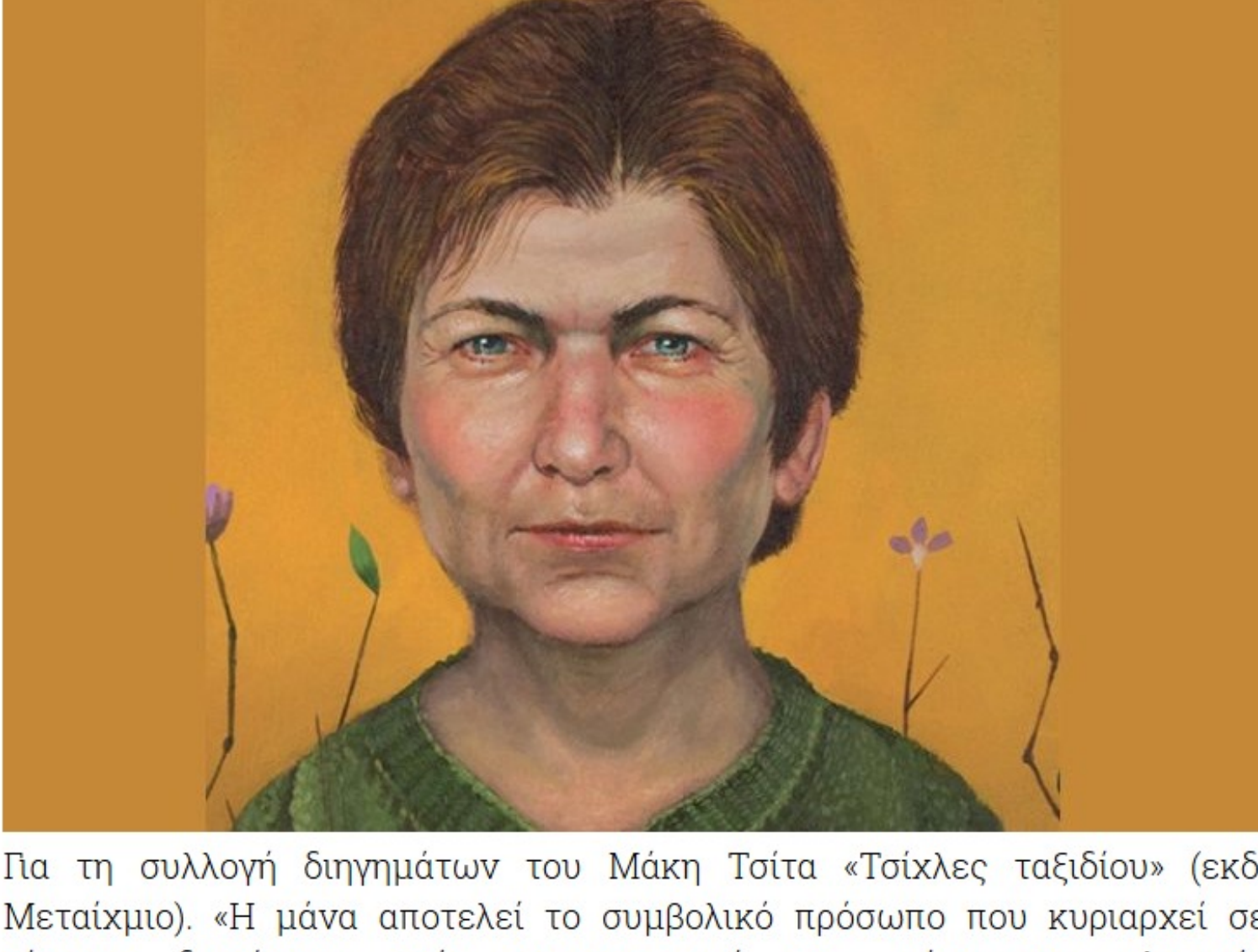

Για τη συλλογή διηγημάτων του Μάκη Τσίτα «Τσίχλες ταξιδίου» (εκδ. Μεταίχμιο). «Η μάνα αποτελεί το συμβολικό πρόσωπο που κυριαρχεί σε τέσσερα διηγήματα, ενώ πρωταγωνιστεί στο πρώτο και τελευταίο αναδεικνύοντας όχι μόνο τυπολογικά χαρακτηριστικά του ρόλου της, αλλά και την αφηγηματική δεινότητα του συγγραφέα».

Γράφει η **Άντα- Κατσίκη-Γκίβαλου**

Οι **Τσίχλες ταξιδίου** του **Μάκη Τσίτα** είναι μια συλλογή διηγημάτων με τη σύγχρονη μορφή μικροαφηγήσεων. Το διήγημα είναι το λογοτεχνικό είδος που, εδώ και χρόνια, αφηγηματολογικά έχει λάβει ποικίλες μορφές, που δεν θυμίζουν καθόλου ή σχεδόν καθόλου το αυστηρό και ιδιαίτερα απαιτητικό λογοτεχνικό είδος του ηθογραφικού, ιστορικού, ψυχογραφικού ή κοινωνικού διηγήματος του 19ου και 20ού αι. Μπορεί να έχει απαλλαγεί από την αυστηρή δομή των τριών μερών, όπως ήταν η έκθεση, η πλοκή και η λύση, διατηρεί όμως συχνά την εστίαση κυρίως σε ένα πρόσωπο γύρω από το οποίο διαπλέκονται μικροϊστορίες, γεγονότα χωρίς τον αναγκαίο προσδιορισμό συγκεκριμένου τόπου και χρόνου.

Η σύγχρονη μορφή του μικροδιηγήματος, με τη χωροχρονική ασάφεια, την ελευθερία ύφους και αφηγηματικής έκφρασης, είναι μια ιδιαίτερα απαιτητική μορφή ιστόρησης. Η λεξιλογική πυκνότητα, η συντομία και η αμεσότητα προϋποθέτουν ιδιαίτερες αφηγηματικές ικανότητες.

Οι **Τσίχλες ταξιδίου** του Μάκη Τσίτα προσδιορίζονται από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, ενώ τα κύρια υφολογικά τους γνωρίσματα, όπως χιούμορ, ειρωνεία, σάτιρα, σαρκασμός, κριτική ματιά, μείξη υπερρεαλιστικών-υπερβατικών και ρεαλιστικών στοιχείων, λιτή μονοπρόσωπη αφήγηση ή κοφτός διάλογος, επιστολικός μονόλογος, τούς προσδίδουν συναισθηματική ένταση, παραδοξότητα και αναδεικνύουν τη μοναχικότητα αλλά και την εσωτερική δύναμη των μυθοπλαστικών χαρακτήρων.

Ευαίσθητοι ήρωες

Τα δεκαεννιά διηγήματα της συλλογής αυτής, γραμμένα και δημοσιευμένα στον περιοδικό και ημερήσιο τύπο ή σε συλλογικούς τόμους από το 1996 ως το 2025, με μικρές ή μεγάλες αλλαγές, αποτελούν το έκτο βιβλίο του Μάκη Τσίτα που απευθύνεται σε ενήλικο κοινό. Και στα διηγήματα αυτά, όπως και στο λοιπό έργο του, το ενδιαφέρον του είναι στραμμένο στον άνθρωπο και στις ποικίλες δυσκολίες που αντιμετωπίζει στην καθημερινότητά του σε προσωπικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο. Ο κοινωνικός σχολιασμός είναι παρών με ποικίλους υφολογικούς και αφηγηματικούς τρόπους σε όλα του τα κείμενα. Οι ευαίσθητοι χαρακτήρες των ηρώων του, οι «άνθρωποι-δεντράκια που προσπαθούν να κρατηθούν όρθιοι στην ισόβια διάρκεια του κόντρα καιρού» συνομιλούν στα κείμενα αυτά, διατηρώντας τη μυθοπλαστική αυτονομία τους.

Στο τελευταίο διήγημα «Τσίχλες ταξιδίου», ομότιτλο με τη συλλογή, αποτυπώνεται το οδυνηρό συναισθήμα του οριστικού χαμού της μητέρας που ζούσε μόνιμα στην επαρχία και η οποία σπάνια επισκεπτόταν τα παιδιά της στην Αθήνα γιατί τη ζάλιζαν τα ταξίδια με οποιοδήποτε μέσο.

Η μάνα αποτελεί το συμβολικό πρόσωπο που κυριαρχεί σε τέσσερα διηγήματα, ενώ πρωταγωνιστεί στο πρώτο και τελευταίο αναδεικνύοντας όχι μόνο τυπολογικά χαρακτηριστικά του ρόλου της, αλλά και την αφηγηματική δεινότητα του συγγραφέα που μας αποκαλύπτει το πρόσωπο της μάνας με εντελώς διαφορετικές τεχνικές. Στο πρώτο διήγημα, «Βάλε τη ζακέτα σου», ο συγγραφέας, με χρήση αποκλειστικά άμεσου ζωντανού διαλόγου, με ταχύ ρυθμό καθημερινής προφορικής κουβέντας, με χιούμορ και ειρωνεία, σχολιάζει την έγνοια και αγάπη της μάνας για το παιδί της όσο μεγάλο και αν είναι, ενώ το υπερρεαλιστικό τέλος αποκαλύπτει και τα αμοιβαία βαθιά αισθήματα αγάπης του γιου με τον πλέον παράδοξο τρόπο: «Τη φόρεσε τελικά τη φούξια ζακέτα. Ήθελε να της κάνει το χατίρι, που ήταν έξι χρόνια πεθαμένη και θαμμένη στο νεκροταφείο Ζωγράφου με τη φούξια ζακέτα, την πανάκριβη» (σ.15).

Στο τελευταίο διήγημα «Τσίχλες ταξιδίου», ομότιτλο με τη συλλογή, αποτυπώνεται το οδυνηρό συναισθήμα του οριστικού χαμού της μητέρας που ζούσε μόνιμα στην επαρχία και η οποία σπάνια επισκεπτόταν τα παιδιά της στην Αθήνα γιατί τη ζάλιζαν τα ταξίδια με οποιοδήποτε μέσο. Ισχυρή βοήθεια στις σπάνιες μετακινήσεις της οι «τσίχλες ταξιδίου», που τη διευκόλυναν σημαντικά. Στο αυτοβιογραφικό αυτό διήγημα ο συγγραφέας, με έκδηλο το συναισθηματικό φορτίο, εκφρασμένο όμως με λιτό ύφος και περιεκτικές περιγραφές αναδεικνύει όχι μόνο την οδύνη από το θάνατο, αλλά και την ουσιαστική και αμοιβαία αγάπη μάνας-παιδιού. Σε αυτή τη μάνα, τη Χρυσούλα, το πορτρέτο της οποίας, ζωγραφισμένο από τον εκλεκτό ζωγράφο Βασίλη Σελιμά, κοσμεί και το εξώφυλλο, αναφέρεται και το επιγραμματικό, προσωπικό κείμενο του βιβλίου με τον τίτλο «Επιτύμβιο». Οι σχέσεις μητέρας-παιδιού εμφανίζονται και σε μεταφυσικό πλαίσιο, αφού δρα, νεκρή πια, θετικά ή αρνητικά στο παιδί της στο διήγημα «Φύλακες άγγελoi».

Η τρέχουσα πολιτισμική ζωή με τις πνευματικές εκδηλώσεις και παρουσιάσεις βιβλίων, καθώς και η έπαρση ψευδολογοτεχνών που απαιτούν ή και εκβιάζουν για την αναγνώρισή του έργου τους, αποτελεί το θέμα δύο διηγημάτων γραμμένων αποκλειστικά σε διάλογο

Ωστόσο, και άλλα πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος, γιαγιά («Ιστορία σε δώδεκα πλάνα», πατέρας («Στο γήπεδο με τον μπαμπά»), στηρίζουν τους «ήρωες-δεντράκια». Η «Ιστορία σε δώδεκα πλάνα», με την κινηματογραφική δομή της και τις αυτόνομες σκηνές, με τη βραχεία αφήγηση και τα ενσωματωμένα σουρρεαλιστικά στοιχεία, αποδίδει την τρυφερή σχέση της ανοίκης γιαγιάς και του εγγονού.

Στον αντίποδα κινείται το διήγημα «Η αδικία», στο οποίο ο συγγραφέας με λαϊκό λόγο και χυδαία φρασολογία αποτυπώνει την αγανάκτηση της γιαγιάς προς τον γιο, τη νύφη και τα εγγόνια της, που ασκούσαν βία εις βάρος της. Ο κοινωνικός περίγυρος ίσως να «συσχετίζει κουτά» τα όσα συμβαίνουν, ενώ η αμφίσημη ερμηνεία των γεγονότων συμβάλλει στην πολλαπλή προσέγγιση του αφηγήματος. Το διήγημα αυτό είναι χαρακτηριστικό της αφηγηματικής τέχνης του Μάκη Τσίτα να μετατρέπει το ατομικό σε συλλογικό.

Κριτικό και σατιρικό πνεύμα

Η κριτική όμως ματιά του συγγραφέα επεκτείνεται και σε ευρύτερα κοινωνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα, καυτηριάζοντας, με όπλο κυρίως την ειρωνεία ή τον σαρκασμό, την καθημερινότητα των ηρώων και ηρωίδων που ζουν και κινούνται σε διαφορετικούς πολιτισμικούς, κοινωνικούς και γεωγραφικούς χώρους: αστικό, αγροτικό, πνευματικό, πολιτισμικό. Η τρέχουσα πολιτισμική ζωή με τις πνευματικές εκδηλώσεις και παρουσιάσεις βιβλίων, καθώς και η έπαρση ψευδολογοτεχνών που απαιτούν ή και εκβιάζουν για την αναγνώρισή του έργου τους, αποτελεί το θέμα δύο διηγημάτων γραμμένων αποκλειστικά σε διάλογο, ο οποίος προσδίδει έμφαση στο κριτικό και σατιρικό πνεύμα των κειμένων. Τόσο στην «Εκδήλωση» όσο και στο «Εκτός συστήματος» ο Τσίτας στηλιτεύει φαινόμενα της επιφανειακής πνευματικής ζωής στην πρωτεύουσα, καταδεικνύοντας και τους υπαίτιους για την κρίση αυτή.

Κριτική στη σύγχρονη ζωή σε όλες της τις εκφάνσεις ασκεί ο Μάκης Τσίτας στο φαινομενικά ασυνάρτητο διήγημα «Θα σου πω» στο οποίο ο ήρωας μονολογώντας με αποσπασματικό λόγο, με ελλειπτικές προτάσεις, εν είδει παραληρήματος, καταφέρεται ενάντια σε όλα και όλους όσοι τον έχουν αδικήσει.

Η καθημερινή ζωή των ανθρώπων στη σύγχρονη πραγματικότητα αποδίδεται συχνά και με μείξη σαρκασμού του παρόντος με υπερβατικά και παράλογα στοιχεία τα οποία συνήθως την ανατρέπουν, όπως συμβαίνει στο «Ράσο» ή στο «Φυλλαράκι», ενώ στο σουρρεαλιστικό «Τρώς» η πραγματικότητα ανατρέπεται το παράλογο. Στο «Μια συνηθισμένη χριστουγεννιάτικη ιστορία στο χρώμα του σάπιου μήλου» ο σαρκασμός της καθημερινότητας συνυπάρχει με το υπερβατικό-υπερφυσικό στοιχείο και το υπερρεαλιστικό στοιχείο αποδίδει κωμικοτραγικά την αυτοδιάλυση της κοινωνίας.

Κριτική στη σύγχρονη ζωή σε όλες της τις εκφάνσεις ασκεί ο Μάκης Τσίτας στο φαινομενικά ασυνάρτητο διήγημα «Θα σου πω» στο οποίο ο ήρωας μονολογώντας με αποσπασματικό λόγο, με ελλειπτικές προτάσεις, εν είδει παραληρήματος, καταφέρεται ενάντια σε όλα και όλους όσοι τον έχουν αδικήσει. Τα αίτια και οι λόγοι πολλοί προσωπικοί, πολιτικοί, κοινωνικοί: «Δεν είμαι ευχαριστημένος. Απ' τη ζωή. Με πειράζουν πολλά άτομα. Δεν κατηγορώ τον κόσμο. Ούτε λέω. Αλλά με πειράζουν πολλά αίτια!».

Αυτή η ένταση των συναισθημάτων που χαρακτηρίζει τον ήρωα της παραπάνω αφήγησης διακρίνει τους περισσότερους χαρακτήρες των διηγημάτων. Την απεμπόληση του ψυχосυναισθηματικού κόσμου περιγράφει με τρόπο ειρωνικό στο διήγημα «Ευλογημένη τεχνητή νοημοσύνη», την οποία και ενοχοποιεί γι' αυτό τον λόγο, χωρίς να ακυρώνει κάποιες θετικές πλευρές της.

Μετατρέποντας το καθημερινό σε τέχνη

Ο γλωσσικός πλούτος, η φυσικότητα του λόγου, η ποικιλία αφηγηματικών τρόπων και τεχνικών, η δημιουργία ενός διευρυμένου κόσμου υπαρκτού-υπερβατικού, συχνά ενοποιημένου, οι αναπάντεχες ανατροπές, η ποικιλία των χαρακτήρων και η ανάδειξη των ανθρώπινων καταστάσεων, η μετάβαση από το ατομικό περιστατικό στη γενίκευσή του, κυρίως όμως η οξεία κριτική ματιά με ειρωνεία και σαρκασμό, η θέαση της καθημερινότητας με χιουμοριστικό και συνάμα τραγικό τρόπο συνθέτουν τα εργαλεία με τα οποία ο Μάκης Τσίτας μετατρέπει στις *Τσίχλες ταξιδίου* τις καθημερινές εμπειρίες και τα βιώματα σε τέχνη.

*Η **ΑΝΤΑ-ΚΑΤΣΙΚΗ ΓΚΙΒΑΛΟΥ** είναι Ομ. Καθηγήτρια ελληνικής φιλολογίας ΕΚΠΑ.

Λίγα λόγια για τον συγγραφέα

Ο Μάκης Τσίτας γεννήθηκε το 1971 στα Γιαννιτσά. Σπούδασε δημοσιογραφία, ζει στην Αθήνα και διευθύνει το ενημερωτικό site για το βιβλίο και τον πολιτισμό Diastixo.gr. Έργα του ανέβηκαν στο θέατρο από σημαντικούς σκηνοθέτες σε Ελλάδα και εξωτερικό και στίχοι του μελοποιήθηκαν από εξίσου σημαντικούς συνθέτες. Διηγήματα και βιβλία του για παιδιά έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες. Έχει εκδώσει 5 βιβλία για ενήλικες και 32 βιβλία για παιδιά.

Για το μυθιστόρημά του *Μάρτυς μου ο Θεός* (εκδ. Μεταίχμιο), το οποίο κυκλοφορεί σε 12 ευρωπαϊκές γλώσσες, έλαβε το Βραβείο Λογοτεχνίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2014 (European Union Prize for Literature) και τιμήθηκε από τον Δήμο Αθηναίων, τον Δήμο Πέλλας, τον Δήμο Έδεσσας, τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Έδεσσας και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Από τις εκδόσεις Μεταίχμιο κυκλοφορούν επίσης η νουβέλα του Πέντε στάσεις και τα βιβλία για παιδιά: *Γιατί δεν κοιμάσαι, μαμά;*, *Η καμηλοπάρδαλη Χαλαραμτία* (Κρατικό Βραβείο Εικονογράφησης Κύπρου, 2021), *Έρχεται ο γίγαντας* (Βραβείο του Ελληνικού Τμήματος της IBBY – Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, 2023), *Ο σύμβουλος του βασιλιά* (Βραβείο περιοδικού Χάρτης, 2024).